

SAVOIR-VIVRE

Alberto Manguel

Journal de lecture

Un Don Juan al cărților

traducere de
IOANA IERONIM

·JAVOIR-VIVRE

Colecție coordonată de Dana MOROIU

Alberto Manguel, A READING DIARY

© 2004 by Alberto Manguel. All rights reserved

c/o Guillermo Schavelzon & Asoc., Agencia Literaria. www.schavelzon.com

© Baroque Books & Arts, 2012

Coperta © Baroque Books & Arts

Imaginea copertei: Stela LIE

Concepție grafică: Dana MOROIU, Corneliu ALEXANDRESCU

Redactor: Adriana BĂDESCU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

MANGUEL, ALBERTO

Jurnal de lectură. Un Don Juan al cărților / Alberto Manguel;

trad.: Ioana Ieronim. – București: Baroque Books & Arts, 2012

ISBN 978-606-93227-6-5

I. Ieronim, Ioana (trad.)

02

Niciun fragment din această lucrare și nicio componentă grafică nu pot fi reproduse fără acordul scris al deținătorului de copyright, conform Legii Dreptului de Autor.

Tiparul executat de Monitorul Oficial R.A.

Cartea aceasta îi este dedicată lui Craig

Prefață

... și trebuie să căutăm cu osteneală înțelesul fiecărui cuvânt și al fiecărui vers, presupunând – din câtă înțelepciune și curaj și mărinimie avem – un sens mai cuprinzător decât ne permite uzul comun.

THOREAU, *Walden*

Ca oricare persoană de bun-gust, Menard detesta asemenea inutilele pantomime, capabile, după cum spunea el, doar să provoace plăcerea plebee a anacronismului sau (și mai rău) să ne captiveze cu ideea, rudimentară, că toate epocile ar fi la fel sau că ar fi diferite între ele.

JORGE LUIS BORGES, *Ficciones*

Există cărți pe care te bucuri să le răsfoiești și, cum ai dat o pagină, ai și uitat-o; alte cărți le citești plin de reverență, nu îndrăznești să fii nici de acord, nici în dezacord; unele oferă doar informații și nu lasă loc de comentariu; pe altele suntem în stare să le reproducem cuvânt cu cuvânt, fiindcă le iubim foarte tare și de mult timp, așa că le știm pe dinafară.

Lectura este o conversație. Nebunii se lasă antrenate în dialoguri imaginare, pe care le ascultă în minte; cititorii se angajează, tot așa, în dialogul tăcut pe care-l antrenează cuvintele de pe pagină. De obicei răspunsul celui care citește nu este înregistrat, dar se întâmplă ca, uneori, cititorul să simtă impulsul de a pune mâna pe creion, ca să noteze pe marginea textului. Un comentariu făcut cu creionul pe marginea paginii – o glosă ca o umbră ce însoțește cartea favorită – se întâmplă să extindă textul, să îl aducă într-un alt timp, într-o altă experiență; ceea ce dă substanță iluziei că volumul ne vorbește și ne vizează existența (a noastră, a cititorilor).

Acum vreo doi ani, când împlinisem cincizeci și trei de ani, am hotărât să recitesc câteva dintre cărțile mele preferate și m-a izbit din nou măsura în care lumile lor complexe, multifacetate, reflectă haosul jalnic al lumii în care trăim. Un anumit pasaj dintr-o carte lămură deodată un articol abia apărut în ziar; o scenă îmi aducea aminte de un episod pe jumătate uitat; un singur cuvânt putea declanșa o lungă reflecție. Am hotărât să notez aceste momente.

M-am gândit că, recitind o carte pe lună, într-un an pot să scriu un volum situat între jurnal și o carte obișnuită: o serie de note, reflecții, impresii de călătorie, schițe ale unor prieteni, evenimente publice și private, toate prilejuite de lecturile mele. Am făcut selecția volumelor. Pentru echilibru, se cuvenea ca lista acestor cărți să includă câte ceva din tot. (Cum sunt, evident, un cititor eclectic, asta n-a fost greu.)

Lectura este o îndeletnicire confortabilă, solitară, lentă și senzuală. Scrisul avea și el cândva unele dintre aceste însușiri. Însă de o vreme, profesia scriitorului a ajuns o combinație de comis-voiajor și actor de repertoriu. Scriitorii sunt chemați să producă spectacole de o seară în locuri îndepărtate, expunând calitățile volumelor proprii în loc de perii pentru toaletă ori serii de enciclopedii. Din cauza acestor obligații, în anul lecturii mele

pentru cartea de față am călătorit în multe orașe, dar tot ce-mi doream era să fiu acasă, în căminul meu dintr-un sătuc francez, unde-mi țin cărțile și unde lucrez.

Oamenii de știință au imaginat că, înainte de a lua ființă, universul s-a aflat în stare de potențialitate, cu timpul și spațiul în suspensie – „într-o ceață a posibilului“, după spusa unui comentator – până la Big Bang. Această existență latentă n-ar trebui să-l mire pe cititor, pentru care fiecare carte există într-o condiție de vis, până când mâinile care o deschid și ochii care o parcurg ajung să trezească la conștiință cuvintele. Paginile ce urmează sunt o încercare de a înregistra câteva asemenea treziri.

2002

Iunie

Sâmbătă

Locuim în casa noastră din Franța doar de vreun an, dar trebuie să mă duc deja la Buenos Aires, în vizită de familie. Nu vreau să plec. Vreau să mă bucur de vara la țară, de grădină, casa are ziduri vechi și groase, ține răcoare. Vreau să mă apuc să pun cărțile pe rafturile pe care tocmai le-am instalat. Vreau să stau în camera mea și să lucrez.

În avion scot *Invenția lui Morel*, de Adolfo Bioy Casares, povestea unui naufragiat pe o insulă aparent locuită de fantome, o carte pe care am citit-o prima dată cu vreo treizeci, treizeci și cinci de ani în urmă.

E prima vizită la Buenos Aires după criza din decembrie 2001, care a rupt peso de dolar, a prăbușit economia și a ruinat mii de oameni. Dezastrul nu dă semne vizibile în oraș, doar că seara străzile se umplu de hoarde întregi de *cartoneros* – bărbați, femei și copii care își câștigă existența

adunând gunoiul reciclabil de pe trotuare. Poate că de obicei crizele sunt invizibile: nu avem la dispoziție obiecte sau imagini care să ne ajute să vedem devastarea. Se închid magazine, oamenii arată vlăguiți, prețurile sar, dar în general viața merge înainte, restaurantele sunt pline, magazinele mai au și acum marfă scumpă din import (deși aud o femeie că se plânge: „Nu găsesc nicăieri *aceto balsamico*“), orașul freamătă până mult după miezul nopții. Turist fiind în orașul care a fost cândva al meu, eu nu văd cum se întind periferiile mizere sau faptul că spitalele nu au ce le trebuie, nu văd falimentele și clasa de mijloc făcând coadă să capete o supă.

Fratele meu vrea să cumpere o înregistrare nouă cu *Magnificat*, de Bach. Trebuie să se oprească la cinci automate până ce găsește unul care să-i scoată câteva bancnote. Ce-o să se facă atunci când nu va mai găsi niciun automat care să-l servească? Unul va exista întotdeauna, cel puțin unul, spune el cu o încredere magică.

Invenția lui Morel începe cu o frază devenită celebră: „Astăzi pe această insulă s-a petrecut o minune.“ În Argentina, miracolele par un fenomen cotidian. Naratorul lui Bioy Casares: „Nu-i vorba nici de halucinații, nici de vedenii: este vorba de oameni adevărați, cel puțin la fel de adevărați ca mine.“

Picasso spunea că totul este un miracol, e miraculos că nu te dizolvi în apa de baie.

Mai târziu

Trec pe lângă apartamentul lui Bioy Casares, lângă cimitirul La Recoleta, unde sunt înmormântate familiile

de sânge albastru ale Argentinei, în cavouri împodobite care au în vârf îngeri înlăcrimați și coloane frânte. Romanele lui Bioy Casares (a căror acțiune se petrece pe insule îndepărtate sau în alte orașe) captează atmosfera fantasmagorică a orașului în care acest autor a trăit toată viața și căruia La Recoleta întotdeauna i-a dispăcut; el considera că este absurd să fii snob și după moarte.

Mie Buenos Aires mi se pare acum fantomatic. Gombrowicz, care a venit aici din Polonia la sfârșitul anilor treizeci și a plecat patru ani mai târziu, a scris, pe vaporul care îl ducea definitiv din oraș: „Argentina! În visele mele cu ochii întredeschiși, o caut iar în mine însumi – din răspuțeri. Argentina! Cât e de ciudat! Vreau să știu: de ce nu am simțit pasiunea asta pentru Argentina când eram în țară? De ce mă asaltează acum, de la distanță?” Înțeleg perplexitatea lui. Așa, ca un oraș vechi, în ruină, te urmărește de departe. Aici trecutul este prezent în straturi, generații după generații de fantome: oamenii copilăriei mele, colegii dispăruți, supraviețuitorii devastați.

În *Magnificat*, corul suprapune, în nenumărate repetiții, cuvintele *omnes, omnes generationes*, mulțimi după mulțimi de morți aducând mărturie.

În Buenos Aires, oamenii nu văd fantomele. Ei par a trăi într-o stare de optimism dement. „Mai rău nu se poate”; „o să se întâmple ceva.” Rémy de Gourmont (căruia Bioy Casares îi este îndatorat fără să o fi recunoscut): „Trebuie să fim fericiți, chiar dacă numai din mândrie.”

Silvia, colega mea de clasă, îmi spune că la școală există o placă de comemorare a elevilor uciși de militari. Pe care ea a recunoscut mai multe nume.